

Dinsdag 23 februari 1915 – ochtendeditie

De economische toestand van België.

Brussel, 18 februari.

Te Luik is de algemene toestand niet noemenswaard verschillend van die in de overige delen van België. Het leven verloopt er kalm en eentonig; een enkele cinema, die bv. te Brussel of Gent nog enige afleiding bezorgt, zal men hier tevergeefs zoeken; alles blijft gesloten. Het sluitingsuur is te Luik op 9 uur (Belgische tijd) bepaald, behalve voor enkele Duitse koffiehuisen natuurlijk, voor welke dergelijke voorschriften niet schijnen te bestaan, en na dat uur mag niemand zich meer op straat vertonen, evenals dit bv. te Antwerpen is voorgeschreven.

Men roemt te Luik het optreden van burgemeester en wethouders ten zeerste. Ook te Seraing werkt het socialistisch gemeentebestuur op uitstekende wijze. De politie wordt te Luik uitgeoefend o.a. door nachtpatrouilles, welke deze, in België enige, eigenaardigheid hebben dat zij bestaan uit een politieagent, een burgerwacht en een Duitse landstormman; dit systeem schijnt goed te werken. De gemeentefinanciën verkeren nog in vrij goede staat, al worden de mensen aangespoord hun belastingen te betalen en zijn de bons op de stadskas, welke op 1 maart zouden vervallen, tot 30 november verlengd. De gezondheidstoestand laat niets te wensen, besmettelijke ziekten komen niet voor.

Wat de toevoer van levensmiddelen betreft, zo is Luik er niet beter aan toen dan de andere steden van België, hetgeen opmerking verdient, daar men wellicht zou denken, dat de nabijheid der grenzen de toevoer zou vergemakkelijken, hetgeen niet het geval blijkt te zijn.

Brood is in een hoeveelheid van 250 gram per dag en per persoon te verkrijgen, tegen 40 centiem per kilo (dit is dezelfde prijs als in Brussel); petroleum was in den beginne, volgens maatstaf van 1 liter per gezin per week tegen 40 centiemen op het politiebureau te halen; nu is de prijs echter tot 1,40 F gestegen. Wit brood kost 1 frank per kilo.

Ook het varkensvlees is de laatste tijd aan prijsstijging onderhevig, spek kost 3 frank per kilo, terwijl de normale prijs 1,20 F minder is. Boter is niet te betalen, rundvet kost 2,20 F per kilo. De soepuitdeling bedroeg in de maand januari 45.000 porties.

Het provinciale comité der voeding werkt met een kapitaal van 900.000 F, verdeeld in aandelen van 100 F, waarop de gemeenten één tiende storten op de basis van een frank per inwoner.

Wat de nijverheid betreft, zo is stilliggen de regel. De fabriek van Cockerill werkt een beetje; enkele fabrieken van ontploffingsmiddelen zijn geopend, hetgeen de mijnindustrie ten goede komt. De mijn te Wandre werkt dan ook met 400 werklieden vier dagen per week en voert vooral antraciet uit naar Nederland. Andere mijnen werken 4 tot 6 dagen op de twee weken. De wapenfabrieken zijn sedert het uitbreken van de oorlog gesloten en uit de grote fabriek van Herstal zijn de voornaamste machinerieën door de Duitsers naar Duitsland gevoerd.

Een te Brussel verschijnend blad geeft een overzicht van hetgeen in de provincie Limburg is tot stand gebracht, waaraan wij het volgende ontlenen. Ook hier is een provinciale commissie gevormd met een kapitaal van 2 ½ miljoen frank, waarop 10 procent gestort moet worden, verder hebben de steden van het gewest een krediet van 250.000 F geopend en kan elk plaatselijk comité 5000 F lenen bij het Gemeentekrediet.

Op deze wijze is de nood gelenigd, welke in deze arme provincie hoog gestegen was. Immers ook hier staat de industrie geheel stil en de werklieden, die veel in de Luikse mijnen of in Nederland en Duitsland gingen werken, zijn nu gedwongen ledig te lopen. Ook het landbouwbedrijf heeft lange tijd stilgestaan, zodat vooral in de armere noordelijke delen der provincie de armoede groot was.

Aan dit alles is men nu in ruime mate tegemoet kunnen komen. Sedert 15 december, datum der eerste uitdeling, zijn er in Limburg meer dan 5 ½ miljoen kilo voedingsmiddelen aangekomen: er werkten 184 subcomités. Ter voorziening in de behoefte van veevoeder werden 200.000 kilo maïs uitgereikt. Voor kledingsstukken is 35.000 frank besteed en aan geldelijke hulp meer dan 130.000 frank. Een damescomité, dat over 20.000 F kan beschikken, deelt goed uit, waarvan de werkloze arbeidsters kleren maken, een zeker zeer aanbevelenswaardig middel om te helpen.

Zo ziet men dan op dit ogenblik in alle delen van België commissies, onder de directie van het nationale comité te Brussel, doen wat zij kunnen om de bevolking voor armoede te bewaren. Er is hier een werk van solidariteit tot stand gekomen, dat, al gaf het vooral in den beginne wel eens aanleiding tot kritiek, zeer zeker warme toejuicing en aanmoediging verdient.

Onenigheden tussen de Belgische legerhoofden?

Men schrijft ons van Belgische zijde:

De Vossische Zeitung weet te vertellen dat er ernstige onenigheden tussen de Belgische bevelvoerende generaals zijn gerezen en een paar van Duitse informatie afhankelijke Belgische gelegenheidsbladen helpen er aan mee, om in ons land zelf aan die sensatieberichtjes enige ruchtbaarheid te geven.

Zulke praatjes zijn haast het dood doen niet waard. Zij behoren tot die goedkope kleine manoeuvres, met welke in oorlogstijd zo overvloedig wordt gewerkt om het vertrouwen in de leiders bij de tegenpartij te verzwakken en het leedvermaak bij het eigen volk eventjes op te kittelen. Een nuchtere lezer zal overigens wel hebben bemerkt, dat elk der berichtgevers het geschil tussen andere personen laat oprijzen: nu tussen minister de Broqueville en zijn medeleden van het ministerie, dan tussen de minister van oorlog en zijn generaals en eindelijk tussen de Belgische regering en de ministers van de verbonden mogendheden. Dat zijn de gewone variaties in de lezing, welke aan legenden eigen zijn.

Ik verbleef kort geleden in Havre en had het voorrecht met alle mogelijke personen uit de regeringskringen, onder welke ik zeer vertrouwde vrienden heb, om te gaan. En ik kan in alle eerlijkheid en op de meest besliste wijze verklaren, dat die verhaaltjes over verdeeldheden onder de Belgische regerings- en legerhoofden geheel uit de lucht zijn gegrepen. Minister de Broqueville verblijft gewoonlijk in Duinkerken, omdat het natuurlijk grote voordelen oplevert dat zijn ministerie in zo eng mogelijk verband met het legercommando zou blijven en ook om, in zijn hoedanigheid van voorzitter van de ministerraad, in deze kritieke omstandigheden, bestendig voeling te kunnen houden met de koning op het front. De overige ministers verblijven met de centrale regeringsdiensten in het rustiger Sainte Adresse (bij Havre). Maar er heerst tussen allen een volkomen overeenstemming van inzicht en trouwe samenwerking, en daar bijna voortdurend enkele der ministers op reis zijn naar Londen, Parijs of elders, moeten ze ook voortdurend voor elkaar inspringen.

Het is bekend hoeveel vertrouwen de koning heeft in baron de Broqueville. Dat vertrouwen, hetwelk voor de oorlog reeds bestond op grond van de grote hervormingen, welke het aan de Belgische

premier gelukt was door te voeren op militair en sociaal gebied, is in de loop der laatste zes maanden steeds toegenomen. De koning waardeert in baron de Broqueville de man van doortastende kracht en het is in de volledigste eensgezindheid tussen beiden dat tot de wijzigingen is overgegaan, welke in het hoger commando van het Belgische leger herhaaldelijk en voor het laatst na de slag aan de IJzer zijn gebracht. Dat de daarbij betrokken generaals het niet zo prettig vonden, kan men zich gemakkelijk voorstellen. Dat ze alleen hebben gemopperd, in de armen van de hun voor geschoven vreedzame leunstoelen, is begrijpelijk. Maar het is niet ernstig, daaruit een tragikomische geschiedenis van twisten tussen de Engelse en Franse met de Belgische legerleidingen en van de Belgische legerbesturen onderling te willen afleiden.

Als de Brusselse correspondent van de Vossische Zeitung het echter toch tot een dreigende uitbarsting wil laten komen, dan zal hij op wat nieuws moeten bedacht zijn ...

Een vertoog aan het Vlaamse volk.

Te Brussel wordt de volgende circulaire verspreid, ondertekend door Fr. Reinhard en M. Jossion:

Vlamingen!

Vlaanderen neemt een roemrijk deel aan de verdediging van België, het gemeenschappelijk vaderland van Vlamingen en Walen. De Vlaamse soldaten hebben met de grootste moed gestreden bij Luik, Kortenaak, Halen, Namen, Epepegem, Antwerpen. Heden verdedigen ze als helden het laatste bolwerk van België, waarvan het grootste deel – en de Vlaamse steden nog het meest – verwoest is door een vreselijke oorlog. Gedurende de eerste dagen van augustus laatstleden waren er op honderd Belgische soldaten 65 Vlamingen.

Heden, bij de IJzer telt men op honderd Belgische soldaten ten minste 80 Vlamingen, daar de meeste Walen geen gevolg hebben kunnen geven aan de laatste oproeping van de Belgische regering. Wallonië reeds toen gans bezet zijnde.

De Franskiljons evenwel hebben nooit opgehouden de Vlamingen en hun rechtvaardige eis tot gelijkstelling met de Walen kwaadwillig te bestrijden; thans zelfs schamen zij zich niet hun verachtelijke veldtocht tegen onze nationaliteit door te zetten. Die antinationale partij verheugt zich over de rampen die Vlaanderen teisteren en durft zelfs de hoop uitdrukken het door nog ergere rampen te zien treffen: zij verspreidt in de dagbladen en bij middel van strooibriefjes, op de openbare plaatsen en in de private gesprekken, de hatelijkste lasteringen tegen de Vlamingen, die zij voor lafaards en verraders uitschelden. Zij laat kleine berichten aanplakken, waarop men deze woorden kan lezen: Schande over de Vlamingen! Zij heeft tot verscheidene voormannen van de Vlaamse partij naamloze brieven gericht, die met deze woorden eindigen: Ter dood.

En, om de kroon op haar loffelijk werk te zetten, voorspelt die antinationale partij aan het Vlaamse volk, als erkenning voor het overwegend deel, dat het aan België's verdediging genomen heeft en nog neemt, een volkomen miskenning van zijn heilig taalrecht op elk gebied.

Alle rechtgeaarde Belgen zullen met verontwaardiging met ons verzet aantekenen tegen die hatelijke kuiperijen, die de eer der Vlamingen krenken en tweedracht zaaien tussen Vlamingen en Walen.

De Gazet van Brussel, dagblad voor het Vlaamse Land, zegt met een waar genoegen van deze circulaire kennis genomen te hebben.

“Ons blad,” aldus de Gazet, “heeft reeds meermaals gewezen op de lasterveldtocht, welke door sommige dweepers tegen het Vlaamse volk wordt gevoerd. Zij worden zedelijk geruggensteund door een groep onverbeterlijke Franskiljons, die in het buitenland luid verkondigen, dat de Vlamingen goed en bloed opofferen om Frankrijk te redden en dat het Vlaamse volk zijn eigen taal en cultuur nu zal verzaken.”

Naar wij in de Gazet van Antwerpen lezen, is voortaan voor het postverkeer binnen België, benevens Duits en Frans, ook de Vlaamse taal toegelaten.

Dinsdag 23 februari 1915 – avondeditie

Parijs, 22 februari. Officieel bericht van 11 uur 's avonds:

Onze batterijen hebben bij Lombardsijde een stuk zwaar geschut vernield.

Hazebroek, 23 februari. Te Elverdinge bij Ieper droeg een als ziekenverpleger gemobiliseerde priester juist de mis op, toen een Duitse granaat boven het gebouw sprong, door het dak heendrong en de priester zeer ernstig aan het hoofd verwondde.

Luxemburg, 23 februari. Een verslag van de Amerikaans-Spaanse commissie van steun voor de Belgen meldt, dat tot de 3^e februari via Rotterdam 150.000 ton naar België zijn vervoerd. Er worden nog 55 scheepsladingen levensmiddelen verwacht.

De Belgische minister van spoorwegen heeft bekend gemaakt, dat van de salarissen over december slechts 2/3 zal worden uitbetaald.

Wolff's Bureau seint uit Berlijn:

De Berliner Lokalanzeiger ontleent een bericht aan de Parijse *Matin*, volgens hetwelk de Bank van Frankrijk sedert enige tijd weigert de biljetten van de Nationale Bank van België in te wisselen.

De Lokalanzeiger maakt daaruit de gevolgtrekking, dat de goudvoorraad van de Nationale Bank ten bedrage van 300 miljoen frank, welke naar Londen is overgebracht, of reeds verbruikt is of op een andere wijze verdwenen is.

In ieder geval zal het gevolg van de maatregel zijn, dat de bezitters van deze biljetten verliezen lijden, evenals de kooplieden, die tot voor korte tijd alle betalingen uit Duitsland slechts in deze biljetten willen aanvaarden.

(Wij laten dit bericht natuurlijk geheel voor rekening van Wolff's Bureau. De vraag dringt zich echter op, of de weigering wellicht niet uitsluitend de nieuwe Belgische bankbiljetten geldt, welke, zoals bekend door de *Société Générale de Belgique* in omloop worden gebracht. Redactie)

Naar aanleiding van het bericht van onze correspondent te Antwerpen, volgens wie de Duitse postadministratie brieven in het Hollands naar Antwerpen doorlaat, zendt men ons een enveloppe waarin een in het Hollands geschreven brief heeft gezeten, die blijkens een stempel op de omslag teruggezonden is, omdat de "Sprache unzulässig" (taal ongeoorloofd) was.

Van Duitse zijde schrijft men ons:

In Nederland bestaat de onjuiste opvatting, dat Belgen tussen de 16 en 45 jaar niet meer in België worden toegelaten of dat zij daar als krijgsgevangenen behandeld worden. Beide opvattingen berusten op een dwaling. Elke Belg is vrij om terug te keren. Mannen van dienstplichtige leeftijd worden na hun terugkeer weliswaar

gecontroleerd, maar ondervinden verder geen overlast. De papieren die voor de reis nodig zijn, worden alleen nog door de Duitse consulaten te Amsterdam, Rotterdam, Vlissingen en Maastricht verstrekt.

In het avondblad van gisteren hebben wij, op gezag van iemand die juist uit Antwerpen was teruggekeerd, medegedeeld dat bij de Cockerillwerf te Hoboken bij Antwerpen duikboten worden gemaakt. In ons bericht werd ook vermeld, dat de genoemde werf met een hoge muur was omgeven, waarachter dan – enigszins bedenkelijk – de duikboten voor de Duitsers zullen worden vervaardigd.

Thans wordt ons van ter zake bevoegde zijde met beslistheid medegedeeld, dat er aan de werf van Cockerill te Hoboken geen duikboten of onderdelen daarvan voor de Duitsers worden gemaakt. Omtrent de in ons bericht genoemde hoge muur werd ons nog verteld dat deze – er zal een hoge schutting bedoeld zijn – niet staat om de werf van Cockerill, maar om een daar vlakbij gelegen werf, de Chantiers navals Anversois.

Uit het land van Luik.

Men schrijft ons:

Enige dagen geleden hadden de Duitsers in alle gemeenten plakaten opgehangen met de mededeling van de grote overwinning op de Russen, waarbij 52.000 gevangenen werden gemaakt en 40 kanonnen buitgemaakt. Nu hadden de jongens op één plaats van het eerste getal de 3 nullen doorgehaald en bij het tweede de 3 nullen geplaatst, waardoor dus 52 gevangenen en 40.000 kanonnen werden buitgemaakt. Op een andere plaats hadden ze er bij gezet: Ce sont des mensonges, en er een exemplaar van de Courier de la Meuse naast gehangen. Voor deze daad werden de inwoners van de gehele

fortenkring gestraft. In plaats van om 10 uur moeten alle inwoners tot nader order om 7 uur binnen zijn.

Te Seraing, waar een bom gevallen was, werd de gemeente bovendien een boete van 50.000 mark opgelegd. De burgemeester weigerde deze te betalen zonder onderzoek; want hij was er van overtuigd, dat niemand uit het plaatsje dit gedaan had. Een dame verklaarde nu onder ede, dat zij gezien had, dat een Duitser, hetzij bij ongeluk, vergissing of moedwil, de bom uit de trein had geworpen. Naar we hoorden, is de boete nu kwijtgescholden.

De economische toestand van België.

Brussel, 20 februari.

Voor een goed begrip van het hier volgende, een episode uit de voor België zo belangrijke kwesties, welke het huurvraagstuk op dit ogenblik met zich mee brengt, ben ik genoodzaakt de lezers een artikel in herinnering te brengen, dat ik voor enkele weken (ochtendblad van 1 februari) aan ditzelfde onderwerp wijdde.

In bedoelde brief wees ik er op, dat een besluit van 20 november 1914, strekkend om het voor huurders die tengevolge van de oorlog verhinderd waren geweest van het gehuurde gebruik te maken, gemakkelijk te maken door aan art. 1722 van het Burgerlijk Wetboek een bredere uitlegging te geven, bezwaren had ontmoet van de zijde der Belgische magistratuur en daarom door de Duitse overheden nog nader was uitgebreid op een wijze, die een bedenkelijk precedent vormde op de weg van willekeurige wetsuitlegging in het bezette gebied. Er werd dan, zoals men zich zal herinneren, afgekondigd, dat verbanning, verlating tengevolge van angst, opeising en onder de wapens roepen even zoveel gewettigde gevallen waren, waarin de huurder van zijn verplichtingen ontslagen werd, terwijl het nog

steeds geldende recht (in art. 1722 B. W.) alleen sprak van verbreking van huur bij vernieling, geheel of gedeeltelijk, van het verhuurde.

Op de nieuwe weg, welke de Duitse overheid in België in deze materie schijnt te willen bewandelen, is nu een tweede, uit juridisch oogpunt eveneens bedenkelijke stap verder gezet door een besluit van 10 dezer, waarbij het verzet der Belgische magistraten en advocaten tegen een huns inziens onwettige interpretatie van art. 1722, welk verzet meermaals bij processen en in vonnissen tot uiting kwam, voorgoed een muilkorf is aangebonden. Dit nieuwe besluit van 10 februari, dat niet minder dan 20 artikelen telt en daardoor een der meest uitgebreide is, tot nu toe door het voorlopig bewind in België uitgevaardigd, bevat in hoofdzaak het volgende:

In het eerste artikel worden alle huurgeschillen in gemeenten met meer dan 20.000 zielen voor een arbitragerechtbank gebracht, zulks in afwijking met de daaromtrent geldende wettelijke bepalingen, volgens welke in België de vrederechter competent is voor zaken die 600 frank niet te boven gaan, de rechtbank van eerste aanleg waar het hogere bedragen geldt. Slechts in plaatsen van minder dan 20.000 inwoners blijft de vrederechter bevoegd. Deze arbitragehoven, te vestigen in elk kanton, zullen bestaan uit de vrederechter van het kanton die tevens voorzitter is, een eigenaar en een huurder, als bijzitters (art. 2). Bijzitters moeten 30 jaar oud zijn, op de kiezerslijsten voorkomen, niet meer dan twee maanden afwezig zijn geweest tussen 2 augustus 1914 en 15 januari 1915. Staatsambtenaren, advocaten, procureurs, notarissen en deurwaarders kunnen geen bijzitters zijn (art. 3).

Een nieuwigheid wordt ingevoerd door art. 10, bepalend dat alle geschillen vallen onder de bevoegdheid van de arbitragehoven der kantons, waarbinnen het gehuurde zich bevindt, terwijl tot nu toe meest de woonplaats van de verhuurder de plaats was, waar zulke

gevallen berecht werden. In een tweede alinea voegt voornoemd artikel nog toe dat alle dusdanige geschillen, op de dag van afkondiging van dit nieuwe besluit voor andere rechtbanken hangende, ex officio naar de arbitragehoven zullen worden gezonden. Beroep van de uitspraken der nieuwe gerechtshoven is, boven de 1000 frank, toegestaan op de rechtbanken van eerste aanleg (art. 11).

Art. 12 voert ook een nieuwigheid in de Belgische rechtspleging in door te bepalen dat alle werkzaamheden, bij een gewone procedure aan een deurwaarder toegewezen, nu door de griffier van de vrederechtbank worden verricht. Hij dient de aanvragen in, vervult de rol van griffier bij de arbitragehoven, roept partijen op drie dagen voor de zittingen.

Zeer belangrijk is art. 13, dat in zijn laatste alinea eenvoudigweg bepaalt: Advocaten en zaakwaarnemers van beroepen mogen (in de zaken waarover deze nieuwe verordening gaat) niet pleiten. De eerste alinea schrijft persoonlijk verschijnen der partijen voor; en uit het verband blijkt dus, dat zij zelf hun zaak te verdedigen zullen hebben. Zodoende wordt het lastige gedoe van advocaten, welke het bestaande recht tegen de nieuwe Duitse verordeningen willen verdedigen, op eenvoudige wijze onmogelijk gemaakt.

Voorts zijn de volgende artikelen nog van belang. Belgische eigenaars kunnen niemand in rechte aanspreken inzake betaling van huishuur of verlating van het gehuurde, zolang zij niet voortdurend in België verblijven. Zij kunnen zich niet beroepen op contracten afgesloten na 2 augustus 1914 (art. 15).

Wanneer de huurder, door rechterlijk vonnis, uitstel van betaling der huurpenningen heeft verkregen, zal de verhuurder hem de huur niet kunnen opzeggen dan met machtiging van het arbitragehof of van de

vrederechter, zolang de huurprijs de som van 600 frank niet overschrijdt. In dit geval zal de rechter de termijn van opzegging, overeengekomen tussen huurder en verhuurder, kunnen verlengen (art. 17).

De indagingen geschieden zonder kosten. Alle stukken der procedure zijn vrij van zegel- en registratierechten. Wanneer de waarde van het betwiste minder dan 1000 frank bedraagt, worden de vonnissen gratis geregistreerd (art. 19). Deze verordening treedt op 10 februari in werking (art. 20).

Van niet minder gewicht is de verordening van 3 februari, welke grondige wijziging inhoudt van het nog steeds geldende decreet van 10 vendémiaire jaar IV (2 oktober 1795), dat de verantwoordelijkheid van de gemeenten regelt in gevallen van plundering, diefstallen, enz. Dit decreet was, naar aanleiding van de in de eerste augustusdagen van het vorig jaar tegen Duitse personen en eigendommen gepleegde gewelddaden, plotseling van groot belang geworden, maar de procedure, daaraan verbonden, de Duitse overheden blijkbaar niet snel genoeg, zodat de verordening van 3 februari bovengenoemd het decreet ophief en er de volgende bepalingen voor in de plaats stelde.

Het vaststellen der schade, alsmede de beslissing over de verplichting tot schadevergoeding, heet het in art. 4, geschiedt op aanvraag van de schadelijgende door een scheidsgerecht, dat voor zover er behoefte aan bestaat, voor elke provincie door het hoofd van bestuur bij de gouverneur-generaal (Verwaltungschef) samengesteld wordt.

Dit scheidsgerecht bestaat uit een voorzitter en twee bijzitters; eerstgenoemde wordt door de gouverneur-generaal benoemd, de ene bijzitter door de bestendige afvaardiging, de andere door de Präsident der Zivilverwaltung (voorzitter van het burgerlijk bestuur).

De voorzitter moet de bekwaamheid voor het rechterambt bezitten (art. 2). Het scheidsgerecht regelt zelf zijn werkzaamheid en heeft het recht getuigen en deskundigen onder ede te ondervragen en hun ondervraging onder ede te bevelen (art. 3).

De Verwaltungschef kan op voorstel van de voorzitter van het scheidsgerecht in plaats van een bijzitter, die de gang van het verhoor op onbehoorlijke wijze belemmert of anderszins in strijd met zijn rechterlijke plichten handelt, een andere scheidsrechter benoemen (art. 4).

Beroep is op de beslissingen van het scheidsgerecht dat bij meerderheid van stemmen beslist, niet toegelaten; zij zijn terstond uitvoerbaar (art. 5).

Wanneer het scheidsgerecht tot een schadevergoeding veroordeelt, dan wordt deze door de voorzitter binnen drie dagen aan de president der Zivilverwaltung in Brabant overgemaakt, welke ze binnen vijf dagen aan het veroordeelde bestuur doet mededelen. De gemeente moet dan het bedrag der schadevergoeding binnen tien dagen storten, op een plaats door de voorzitter der Zivilverwaltung aan te duiden (art. 6 en 7).

Het scheidsgerecht bepaalt de kosten van het geding, de voorzitter de vergoedingen aan leden van het scheidsgerecht en getuigen uit te keren (art. 8).

Aanspraken op schadevergoeding reeds bij andere rechtbanken ingediend, worden daaraan onttrokken en in de toestand waarin zij zich op het ogenblik bevinden, overgebracht bij het nieuwe scheidsgerecht (art. 9).

Uit beide nieuwe wetteksten ziet men dat de Duitse overheid niet schroomt, wanneer dit haar nuttig lijkt, ingrijpende wijzigingen tot

stand te brengen, ook al moet zij daartoe de wetten van het land geheel naar haar hand zetten.

Jammer dat het nieuwe besluit, gisteren omtrent de paspoorten aangekondigd, niet wat meer van diezelfde geest is doortrokken. Het wordt ons met veel ophef bekend gemaakt, de gouverneur-generaal laat niet na ons te zeggen, dat hij er zelf zeer mee ingenomen is, maar op de keper beschouwd betekent dit nieuwe besluit, dat nu eens ten bate van de Belgen kon zijn, heel weinig; er wordt daarin met de ene hand teruggenomen, wat met de andere gegeven werd. Men zal dit zelf beoordelen.

Naast mijn verlangen, zo vangt het stuk aan, handel en verkeer in het land te doen herleven, is het mijn plicht, die mij noodzaakt, alle spionage van de vijand te doen ophouden en te beletten, dat Belgen, in staat de wapens te dragen, het land verlaten om zich bij de vijandelijke legers te voegen. Wanneer deze militaire plicht mij noodzaakt zekere beperkingen op te leggen aan de bewegingen van het publiek, schuilt de schuld daarvan grotendeels bij dat gedeelte der bevolking, die voornoemde pogingen in de hand werkt.

Bijgevolg zie ik mij, tot mijn grote spijt, in de onmogelijkheid geplaatst de voorschriften af te schaffen, welke de paspoorten betreffen voor de provincies, die aan Nederland grenzen, met name in de provincie en de stellingen van Antwerpen, de provincie Limburg, het arrondissement en de stelling van Luik, het arrondissement Verviers, en eveneens in de streken, grenzende aan ons gevechtsfront, het arrondissement Doornik.

In alle andere delen van mijn gouvernement wens ik, vertrouwend op de goede trouw der bevolking, de belemmerende bepalingen in zake paspoorten op te heffen, behalve die, welke het autoverkeer betreffen.

Voor het deel van het land, dat onderworpen is aan de verplichting van paspoorten, wordt een verkeersbewijs (laisser-passer) ingesteld voor het verkeer per auto, spoorweg, buurtspoorweg, schip, rijtuig en voor voetgangers; deze laatste slechts voor buiten een kring van 6 km buiten hun woonplaats. (Volgen dan enige nadere bepalingen over identiteitsbewijzen).

De bestaande voorschriften, betreffende het verkeer met het buitenland, het Etappengebied en het Operationsgebied blijven van kracht.

De toestand is dus in zoverre verbeterd, dat men bv. naar Bergen, Charleroi en die buurten zonder pas, maar met een toch nog te halen laissez-passer kan gaan. Voor Antwerpen, Luik, Gent, zelfs Mechelen, dat immers in de provincie Antwerpen ligt, blijft alles bij het oude. En, waar de zaak in plaats van verbeterd erger wordt gemaakt, waar men vroeger zonder pas te voet kon reizen, wordt nu, schijnbaar achteloos, ook voor dit vervoermiddel (!) een laissez-passer geëist.

Toch vindt de gouverneur-generaal dat op deze wijze alles buitengewoon goed geregeld is:

Ik hoop, zegt hij, dat mijn pogingen, in het werk gesteld om handel en bedrijvigheid in het land te doen herleven, pogingen die getuigenis afleggen van mijn voortdurende zorgen voor het welzijn en de bloei van de bevolking, bij de overheden en het publiek die ontvangst en steun zullen ontvangen, welke ik er in het welbegrepen eigenbelang van allen van meen te mogen verwachten, en dat ik niet verplicht zal zijn de beperkende maatregelen, die ik heb afgeschaft, weer van kracht te doen zijn.

Belgen.

Men schrijft ons:

Weet u wat mij, als Hollander die lang in België gewoond heeft en deze week weer eens langs de Meir mocht flaneren, het meeste opvalt? Dat de Belgen toch zulk een knap slag van mensen zijn. Na een winter in Holland te hebben doorgebracht, het is waar, een miserabele regenwinter, heb ik telkens de indruk gekregen, dat er toch zoveel bleke, groezelige mensen in ons vaderland zijn. Waar zijn die zwierige, tintelende ridders van Frans Hals, die propagandisten voor volkskracht, welke Rembrandt schilderde, gebleven? Hoe dikwijls heb ik de laatste maanden, door Amsterdams straten baggerend onder een paraplu of in de tram tussen natte mensen geplakt, mij zelf afgevraagd: zijn ze zo lelijk of zie ik in dit regenweer alles zo lelijk? Maar te Antwerpen! Daar gaan ondanks regen en oorlogskommer nog altijd de modellen van Rubens en Jordaens bij honderdtallen. Er zullen neergeslagen en bezorgde mensen zijn, maar men ziet ze niet of het moesten de Beierse landstormsoldaten zijn, die deze lage Scheldeoevers gaarne zouden ruilen voor de bovenloop van de altijd blauwe Donau. Wat een kracht zit er in die Belgen!

Te Leuven werden na de ramp een vader en zoon vermist. Het waren brave mensen geweest, eerder wat goedzakkig aangelegd dan in staat naar de wapens te grijpen. Men hoopte, dat ze gevangen naar Duitsland waren gevoerd. Zo hoopte men maanden lang. In januari werden de graven opengemaakt die in de beruchte augustusdagen inderhaast gedolven waren. Beide lijken werden gevonden. Op 100 meter van hun huis waren ze begraven geweest. Intussen hadden de weduwe en de meesterknecht de fabriek weer in gang gebracht. Zo zijn de Belgen.

Een fabrikant in Mechelen verloor alles wat hij bezat, zijn huis, zijn fabriek, zijn voorraden. Hij was nog eigenaar van een huis te Lier. Ook dat verbrandde. Toch heeft de man kans gezien een huis te huren,

een installatie over te nemen en zijn bedrijf weer in gang te zetten. Dat is ook een Belg.

Dit verhaal en het voorgaande zouden geen bijzondere waarde hebben indien het bijzondere energieke mensen gold. Maar ik weet dat ze zich nooit door uitstekende eigenschappen onderscheiden hebben. Zij vertegenwoordigen simpel een grote meerderheid van hun volk.

In een dorp in de Kempen droeg een ouderpaar mij op in Havre naar hun zoon te informeren. Sedert begin december hadden zij niets meer van hem gehoord. In augustus had hij als vrijwilliger dienst genomen. Bij de vlucht uit Antwerpen miste hij in Vlaanderen de aansluiting, trok ons Zeeuws-Vlaanderen binnen ... niet in uniform. Van een boerenjongen had hij op de vlucht nog een pak weten te krijgen. Hij spoedde zich naar Tilburg, waar hij kon veronderstellen zijn ouders te vinden en hij vond ze. De volgende morgen was hij op weg naar Engeland. Mama had hem niet kunnen overreden. De laatste brief dateerde van begin december uit een dorp dicht achter het IJzerkanaal. Ik heb dit jongmens voor de oorlog gekend. Het was geen slechte jongen, maar er was toch ook helemaal niet bijzonders aan, in geen enkel opzicht. Zijn vader vertelt mij hoe in een gehucht niet ver van zijn woning af dozijnen arme jongens de grens over zijn getrokken om over Engeland naar het Belgische leger te komen. Zij hebben van die reis een vager begrip dan Columbus had van zijn eerste tocht naar Amerika. Zij wagen hun leven reeds dadelijk wanneer ze proberen de Hollandse grens over te komen. Wat zitten ze er mee in! Ze weten wel bij wie ze zich moeten melden om te horen wat er verder gedaan moet worden. "En wilt ge geloven," zegde mijn zegsman, "dat er laatst een zestal in het holst van de nacht weer terug naar huis zijn gekomen, om aan moeder te vertellen, dat alles in orde was en om afscheid te nemen?" Toen zijn ze weer op de

velos gesprongen en voorgoed vertrokken. Op de grens hebben ze de duttende schildwachten nog toegeroepen: “slaapzakken, luieriken!”

Zo zijn de Belgen. Wij in Holland mogen dit wel dagelijks bedenken, omdat wij ons gemakkelijk een verkeerde voorstelling kunnen vormen van hetgeen de Belg ondervindt en presteert. Zeker, van het betrekkelijk klein aantal Belgen dat nog in ons land vertoeft, heeft zeker de grote meerderheid een afdoende reden om hier te blijven. Verder is er onder hen een klein getal sukkelaars en in hun zenuwgestel geschokte mensen, dat ook gelijk heeft te blijven. Rest dan nog een categorietje uitschot dat onder iedere natie te vinden is en op de gewone burger onwillekeurig een te grote indruk maakt.

Daarom heb ik hier nog eens willen zeggen, wat uw lezers zeker heel makkelijk meevoelen, maar wat toch vooral de impressie is van iemand, die dezer dagen een reisje in België gedaan heeft.